

Islamisk mystik. Sufi-udstillingen på Davids Samling er tiltrængt, skønt den er mere sufismens kulturelle aftryk end sufiernes fantastiske ord.

Det andet islam

AF OLE GRÜNBAUM

Hemmelighedsfulde tegn skåret ud som træskulpturer, lykkebringende amuletter, fint dekorerede tiggerskåle, kærlighedsdigte, billeder af dansende dervisher og spyd til at stikke sig med. Dette er nogle af elementerne i særudstillingen *Sufisme – islams mystiske vej*, som vises i Davids Samling.

Sufierne var islams såkaldte mystikere, det vil sige folk, der søgte en direkte personlig oplevelse af det guddommelige fremfor den konventionelle religions tilbud om blot at tro. Det begyndte allerede i de første generationer efter Muhammed i 700- og 800-tallet med store personligheder som vismanden Hasan og viskvinden Rabia, begge fra Basra. Det var folk, der levede asketisk og talte om det rette liv med det guddommelige, tydeligt i forlængelse af en middelhavstradition som gik tilbage til for vor tidsregning, både til den hermetiske tradition i Ægypten og de græske kyniske filosoffer og senest havde været meget synlig med kristne munke og eneboere i de ægyptiske og syriske ørkener.

Sufi-fænomenet bredte sig til Bagdad, hvor en kreds af meget berømte sufier satte byen på den anden ende omkring år 900, og en af dem, uldspinderen al-Hallaj blev spektakulært og grotesk henrettet på torvet i 922, i grusomhed en parallel til henrettelsen af Giordano Bruno syv hundrede år senere i Rom. Udstillingen har et enkelt Hallaj-digt med: *Jeg så min Herre med hjertets øje./ Jeg spurgte: Hvem er du? Han svarede: Dig selv!*

Hallaj blev dømt som kætter, anklaget for at gøre sig selv guddommelig – men det var netop sufiernes pointe, at mennesket kan finde det guddommelige i sig selv. Så Hallaj var ikke usædvanlig og blev nok mest ofret politisk som en syndebuk i en urolig tid. Storbyen Bagdad havde, som Rom fem hundrede år for, enorme økonomiske problemer og stridigheder omkring den brutale skatteoprævning i landdistrikterne.

Sufi-filosofien bredte sig til hele Persien og derfra til Indien. En række store persiske digtere udtrykte budskabet i meget populære rimede epos, det begyndte med Hakim Sanai i Afghanistan i 1100-tallet (»Sandhedens have«), og fortsatte med Farid Attar i det østlige Persien (»Fuglenes konference«) samt Nizami i Kaukasus (»Laila og Majnun«).

Rumi, som var født i Afghanistan, men var udvandret til Anatolien, toppede midt i 1200-tallet denne digtertradition med sine digte til vismanden Shams fra Tabriz, og i dag forbinder mange mennesker sufierne med Rumis hvirvlende dervisher. En enkelt Rumi-strofe er også med på udstillingen:

*Ikke alene søger den tørstige vandet.
Vandet søger den tørstige.*

DE persiske sufier var, ikke bare med digterne, men også med illuminations-filosoffen Suhrawardi, der blev henrettet i 1191 i Aleppo, den andalusiske teosof ibn-Arabi (død 1240), samt en række teologer og retslærde, deres tids avantgarde. De tog den før-islamiske arabiske vindigtningstradition op, deres digte var fulde af skønne jomfruer, kroer og vindrikning, men det var alt sammen riddertidens metaforer for ekstatiske oplevelser. Og de sagde ting som, at »I enhver troende er der en vantrø. Hvis du ikke bliver vantrø, kan du ikke finde Gud.« Og de havde ikke noget problem med moderne videnskab, tværtimod – som det sås hos Omar Khayyam, matematiker, astronom, sufi og vindigter!

Khayyam var ikke særlig hellig, men de fleste af sufierne var ret strikse muslimer, men det var de, fordi de opfattede sig selv som Profetens disciple, der var i opposition til den dogmatiske religions præsteskab, som de mente undertrykte folk fremfor at gøre dem frie. Det er ikke nogen historisk tilfældighed, at da prædikanten Wahhab i 1700-tallet indledte det saudiarabiske felttog for at dominere islam, startede han med at domme en kvinde til stening og ødelægge en kendt sufihelligdom i Mekka. I dag er alle sufihelligdomme ødelagt i Saudi Arabien, og sufier er bandlyst både der og i Iran, på trods af at det moderne Iran blev grundlagt i 1501 af en sufi.

Sufiernes forhold til det officielle islam kommer fint til udtryk i dette Rumi-digt:

*De tog til Mekka på pilgrimsrejse
og fandt ved rejsens ende
kun et hus lavet af sten
midt i den vilde ørken.*

*I det hus ledte de efter Gud,
men de opdagede, at buret var tomt.
Da de sagde deres obligatoriske bønner,
hørte de stenene tale:
»Åh, afgudsdyrkere, hvorfor tilbeder I ler
og sten?
Tilbed kun det hus, som vismanden
priser.
Det Guds hus er i dit hjerte.«*

*Velsignede er de, som finder det i
hjerter.
De går ranke og frie på vejen.*

*De der kun så et hus af sten,
gør som en satanisk kult grin
med Gud.
De der fandt Gud i Hans ven,
holder himmelens nøgler i deres
hænder.*

*Velsignede er de der som
Shams fra Tabriz
vender sig indad og holder
sig langt væk fra
ørkenvindens rasen.*

Temaet – at mennesket er det sande Guds hus, fordi Gud bor i hjertet – blev senere overvældende taget op af de indiske sant-digtere fra 1500-tallet og fremover (Kabir, Mirabai, Tulsidas, Namdev m.fl.), i en tid hvor der sad muslimer på tronen i Delhi. Den største af disse såkaldte mogul-kejsere, Akbar (1556-1605), var kendt for at arrangere Rumi-oplæsninger hver aften og lytte med tårer i øjnene. Akbar var åben for alle religioner, også de kristne havde plads ved hans hof, men de katolske portugisere klagede over, at han røg hash og opium.

Sufibevægelsen blev meget stærk i det østlige Persien, som dengang også inkluderede det Afghanistan, som i vore dage er blevet berygtet blandt andet for talebanernes krav om, at mænd skal have skæg. Men det var åbenbart ikke så meget anderledes i begyndelsen af 1200-tallet, hvis man skal tro digteren Attar:

*På Moses' tid var der en eremit
som bad uafbrudt dag og nat,
og dog gav hans søgen ham ingen glæde.
Ingen sol stod op i hans bryst.*

*Han havde et skæg, som han gik meget op i at pleje.
Han elskede at rede det, det ene silkebår efter det andet.
Så skete det en dag, at denne fremme mand
fik øje på Moses, som gik i det fjerne.*

*Han løb hen til ham og råbte: »Herre over Sinaibjerget,
vil du ikke nok spørge Gud, hvorfor han ikke hører min bøn?«*

*Næste gang Moses gik ad Sinaibjergets stier,
overbragte han den stakkels mands spørgsmål til sin Gud,
som svarede: »Fortæl denne wannabe-belgen, at han går
mere op i sit skæg end i mig.«*

Tegn i træ. Tyrkiet. 18.-19. århundrede.

*Da Moses fortalte manden, hvad Gud havde svaret,
rev han sit skæg af, mens han skreg bedrøveligt.
Så kom Gabriel hen til dem begge og sagde:
»Han kan ikke få det skæg ud af hovedet!
Først elskede han det, og nu river han det af.
Hans perverse lidenskab er større end nogensinde.«*

*Lige meget hvilket stade du befinder dig på,
så er det værre end døden at spendere bare et enkelt åndedrag
på at være uopmærksom på Gud. Se på dig selv,
du er stadig viklet ind i dit skæg.*

*Glem det skæg og du vil forstå,
hvordan du kan svømme over havet og komme sikkert i land.
Hvis du ikke kan glemme det, når du kommer
i det dybe uregerlige hav, vil du drukne.*

Et Sanaidigt fra 1100-tallets Afghanistan er lige så sorgeligt aktuelt:

*Uduelig, tvetunget, fuld af vrov!
Tyræn, udbytter af de sørgende, blodsuger!
Han truer dig med fængsel eller med grusomheder
og behandler dig værre end en hund ville gøre.
Han er ond, ond, selvom han udmerket ved, hvad
der er godt.
Han sidder dér iskoldt og bladrer i bogerne,
og du ryster af skræk over hans
søfistikerede tricks.*

*Han skriver fatwaer, som kræver blodsudgydelser,
bevæget dertil af ondskab, uvidenhed og grådighed.
Hans fatwaer er tykke i ord og tynde i kendsgerninger...*

Sanais sympati er tydeligt for svage enker og fattige, men jeg kommer uvægerligt til at tænke på ayatollah Khomeinis berygtede dødsdoms-fatwa mod Salman Rushdie fra 1989. Selvom den kun var på 151 ord, så stod der ikke andet om bogen end dens titel *Sataniske vers*. Ikke engang forfatterens navn var nævnt.

Sufibevægelsen var meget bred og havde stor tilslutning blandt almindelige mennesker, som aldrig havde læst en filosofisk bog. De deltog i såkaldte sufiordener, som byggede centre og udgav manualer for »vejen til det guddommelige«. Man kan ansue disse middelalderlige sufier som paralleller til Europas Frans af Assisi og folkelige vækkelsesbevægelser og kendte mystikere som Hildegard, Meister Eckhart og Theresa. I Europa sørgede skiftende paver for at fastholde kirkens magt, i øst var der ingen pave, men udstrakt religionsfrihed inkluderende også jøder, kristne, buddhister og andre. Så på trods af enkelte konflikter fortsatte sufibevægelsen med at vokse og brede sig til hele den muslimske verden – med musik og dans og religiøs tolerance.

I dag er sufierne ved at få en renæssance uden for den muslimske verden, blandt andet i form af de mange udgivelser af Rumis digte, og i den muslimske verden er der en stigende interesse, især blandt unge. Udstillingen kunne derfor også være specielt interessant for skoleklasser med indvandrere med muslimsk baggrund. Ved samme lejlighed kan man så se hele Davids Samling, som er i verdens top-10 over museer med islamisk kunst og kunsthåndværk.

Eneste kritik af udstillingen er, at den er mere sufisme end sufier, idet de udstillede genstande mere afspejler sufismens kulturelle aftryk end sufiernes (synes jeg) fantastiske ord. Dog sørger en fyldig tekstplancher for at berette sufiernes og sufismens historie. Alt i alt en velkommen og tiltrængt lille udstilling.

Davids Samling: Sufisme. Islams mystiske vej. Udstillingen er kurateret af Joachim Meyer og Peter Wandel. Kronprinsesgade 30-32. Åben til 8. april 2012. Digte af Rumi, Attar og Sanai, som ikke er fra udstillingen, er oversat af Ole Grünbaum fra engelsk.

Dans. Hiphop går danseateatervejen i sprudlende forestillinger for børn og unge med opbyggeligt turnerede temaer om identitet, venskab og forholdet til gruppen.

Hipt danseateater

AF MAJBRIIT HJELMSBO

Der er plads til begejstring, når hiphoppere her til lands går på scenen med danseforestillinger skabt direkte for et ungt publikum, som tillige bydes velkommen med opfordring til at give lyd undervejs, hvis de skulle få lyst til det. Ikke noget med artig stilleleg på publikumsrækkerne hér! Nej, det er den højlydte og kontante kvittering for, om oplevelsen går rent ind, det gælder. Og hujet, det bliver der! Og piftet, og grinet og klappet taktfast, når drengene snurrer på ryggen, på hovedet eller på én hånd. Eller eksploderer i akrobatiske flikflak-spring, glider over gulvet i vægtløse moonwalks, vibrerer med musklerne eller mestrer en skævvreden, kropumulig håndstand.

I sidste uge lagde den skandinaviske breakdance-gruppe Freestyle Phanatix vejen forbi Danshallernes intime scenerum, Lille Carl og præsenterede deres nye forestilling, *Future Roads*, der med held mikser truppens b-boying med traditionelt danseateater. *Future Roads* handler om en flok unge drenge, der hygger sig, går til fødselsdagsfest og battler sammen, indtil en af dem kom-

mer i dårligt selskab og bliver involveret i tyveri. Heldigvis er venskabets bånd stærkere end bandedeurens magt, og drengene genforenes i dansens fællesskab.

Som ungdomsforestilling er *Future Roads* med andre ord en opbyggelig fortælling, der på ægte hiphop-måner mimes og danses med næse for både vittige pointer og virtuose pralerøvs-gimmicks, men også med enkelte strejf af eftertænksomhed, ensomhed og fortrydelse, når kriminaliteten resulterer i udstødelse fra det gode selskab. Den moderne danser og koreograf Thomas Nørskov har stået for den dramatiske ramme, mens dansen er skabt i samarbejde med de fem yderst garvede b-boys, den rå Karsten Mathiesen, den fodrappe Mohammed Swilem, den muskelfiber-vibrerende Temu Bacot, den udæskende Manuel Baricaou og den følsomme Adam Stefanski. Det er da også især i selve dansen, at Freestyle Phanatix har deres styrke og leverer varen til ug med kryds og slange, mens der tages noget løsere på at fastholde fokus i det mimiske udtryk og dramatiske forløb, men det kan vel komme hen ad vejen, når nu forestillingen rykker ud på turné i hele Øresundsregionen.

Uppercut Danseateater i Atlas. FOTO: JASON IDRIS ALAMI

DRAMATISK nerve og charme til overflod har til gengæld de purunge dansere i Uppercut Danseateater, der gav den fuld gas, da de for et par uger siden indviede teatersalen i det nye Bibliotek og Kulturhus på Rentemestervej i København Nordvest-kvarter med danse-cyklussen, *Atlas*. Forestillingen består af fire danse, skabt af fire koreografer fra hver sit verdenshjørne i tæt samarbejde

med danserne. Truppens leder den amerikanskfødte Cher Geurtze åbnede ballet med en utrolig indtagende lille dansefilm, Launch, hvor en ung mor, Anne Selay tager sin baby med ud og se med DSB, på en livets rejse, hvor b-buens nysgerrighed, smidighed og lyst til at kopiere mors bevægelser smelter alle hjerter. Også forestillingens andet indslag foregår i et kvindeunivers med

soloen World Wide, skabt af brasilianske Alessandro Sousa Pereira, hvor en ung selvmordstruet pige kæmper med sine indre demoner for til sidst at bryde ud af sit ensomhedsfængsel med forsigtige små skridt på vaklende tæer; et dystert værk, der blev danset modigt og udtryksstærkt af langbenede, smidige Stephanie Thomasen.

Dernæst bød den danske kontaktrimprovisator og slapstick-koreograf Bo Madvig op til surprise-party i *Scrambling* med masser af vilde stunts, breaks og gemme-gave-leg i drengeværelset, hvor de to charmetrolde, Mark Mouritzen og Fatih Berber kaster sig tværs gennem luften, over bordet, stolene og hinanden i en fræsende jagt på gaven, flag, bøger og en regn af kartoffelchips, mens Spiderman fulgte slagets gang fra sidelinjen. Det er hylemorsomt!

Og samme høje underholdende gear holder det større afsluttende ensembleværk, *The Discovery* af den koreanske breakdanser Ducky, hvor de to lømler fik yderligere selskab af Nikolai Geurtze Høgskilde, Lukas Larsen, Bahadir Berber og Nordine-Dany Grimah. Seks veloplagte fløse, som er på opdagelsesrejse i en tegneserieagtig maskulin jungle, hvor identitet brydes

i samspillet med magt, jagt, tricks og fristelser lige fra abernes kamp om bananen, over kortspillernes kamp om pengene, til luderens, der beregnende ruller den naive fyr for hele gevinsten. Alt sammen serveret i et overdådigt orgie af halsbrækkende breakdance, rock og showdans. Det er virkelig helt vildt, som de drenge bare danser røven ud af bukserne! Og spilleglæden er helt i top! Imponerende ungdomsforestilling, intet mindre. Respekt!

Freestyle Fanatix. Future Roads. Idé & instruktion: Thomas Nørskov. Koreografi: Thomas Nørskov i samarbejde med Freestyle Fanatix. Musik: Mikkel Szlawik. Beatbox: Christian Thabane. Design: Tore Munch. Dansescenen, Lille Carl d. 1.-3. september. Herefter turné. Se www.phanatix.net.

Uppercut Danseateater. Atlas – en dansecyklus. Fire koreografier af Cher Geurtze, Alessandro Sousa Pereira, Bo Madvig og Ducky, skabt i samarbejde med danserne. Set på Bibliotek og Kulturhuset på Rentemestervej i Nordvest d. 12. august, herefter på skoleturné. Se www.uppercutdown.dk.